

10. Назарова Л.В. Гипертекст и интернет-дискурс. *Сборник научных статей «Текст – дискурс. Гипертекст – интернет-дискурс»*. Санкт-Петербург : Издво СПбГУЭФ, 2010. С. 118–141.
11. Почепцов Г.Г. Психологические войны. Москва, 2000, 528 с.
12. Cohen, A. The methods behind What's News? Power-point presentation for the What is News? Conference, Syracuse University. New York, 2002.
13. ВанДейк Т. Язык. Познание. Коммуникация. Москва, 1989. 312 р.
14. Bednarek and Caple. 2012. News discourse. 56 р.
15. Bednarek, M., Caple H. The Discourse of News Values. OUP. 2017. 23 р.
16. Шапочкин Д. В. Политический дискурс: когнитивный аспект : монография. Тюмень : Изд-во Тюменского государственного университета, 2012. 260 с.
17. Ахренова Н.А. Интернет-дискурс как глобальное межкультурное явление и его языковое оформление. 2009. 35 с.
18. Тагильцева Ю.Р. Субъективная модальность и тональность в политическом интернет-дискурсе : дисс. ... канд. филол. наук. Екатеринбург, 2006. 251 с.
19. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна Москва; Санкт-Петербург, 1998. 160 с.

УДК 811.347.3:001

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.10-1.30>

КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ТИПИ АНГЛОМОВНИХ ПРИЗВИСК

CLASSIFICATIONS AND TYPES OF ENGLISH NICKNAMES

Яків'юк М.І.,

*orcid.org/0000-0003-2199-6030**магістр кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Бялик В.Д.,

*orcid.org/0000-0001-7428-7145**доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Статтю присвячено дослідженню англомовних прізвиськ. У статті дається визначення понять «прізвисько», «антропонім», з'ясовується критерій віднесення прізвиськ до антропонімічної лексики, наводяться найбільш поширені класифікації англомовних прізвиськ, встановлюються категоріальні ознаки, на яких базуються ці класифікації, аналізуються типи прізвиськ англійської мови.

Прізвисько є різновидом антропоніма, за допомогою якого надається додаткове та неофіційне ім'я людині, що виявляє її характерні риси, особливості зовнішності тощо. Антропонім є власним іменем, яке офіційно надається окремій людині для її ідентифікування. Критерієм віднесення прізвиськ до антропонімічної лексики є те, що ці одиниці належать одночасно і до власних імен, які ідентифікують людину, і до слів повсякденного вжитку.

Прізвиська є засобами вираження суб'єктивного ставлення до людини, саме тому вони є експресивно забарвленими й оцінними одиницями. Значна кількість прізвиськ є образними, створюються шляхом метонімічного чи метафоричного перенесення значення загальноживаних слів.

Нині у лінгвістиці немає єдиної, загальновизнаної класифікації прізвиськ. Це пояснюється великою кількістю референтів, що позначаються ними, різними категоріальними ознаками, покладеними в основу класифікування прізвиськ науковцями. Соціолінгвальний статус цих одиниць дозволяє класифікувати їх залежно від соціокомунікативної ситуації використання (ситуативні та позаситуативні, множинні та одиничні) та складу мовних одиниць, які входять до них (антропонімічні, змішаного типу та невласні; гомеричні (багатослівні) та гіпокористичні (однослівні)). Одна з найбільш поширених класифікацій англомовних прізвиськ, запропонована британським дослідником Дж. Холландом, базується на семантико-тематичних ознаках цих одиниць. Найбільш численними типами англомовних прізвиськ, виокремленими науковцем, є одиниці, що вказують на: власне ім'я особи; її професію, захоплення, хобі; риси характеру, зовнішність; національність, етнічне чи расове походження; соціальний чи майновий статус.

Ключові слова: англійська мова, антропонім, категоріальна ознака, класифікація, прізвисько, тип.

The article is devoted to the study of English nicknames. The definition of the notions "nickname", "anthroponym" are given in the article. Criteria of ascribing nicknames to anthroponymic vocabulary are clarified, the most widespread classifications of English nicknames are given, category features on which these classifications are based are determined, types of nicknames of the English language are analyzed in the article as well.

Nickname is a type of anthroponym with the help of which an additional and non-official name is given to a person. Such a name reveals his / her peculiar features of character, appearance, etc. Anthroponym is a personal name given officially to a human being for his / her identification. The criteria of ascribing of nicknames to anthroponymic vocabulary are the facts of their belonging to the proper names that identify people and to the words of common stock (everyday language).

Nicknames are means of expressing subjective attitude to a person. So they are expressively coloured and evaluative language units. A considerable amount of such units are figurative, based on metonymical or metaphorical transferring of common words.

There is no one generally recognized classification of nicknames in linguistics nowadays. This is explained by a big quantity of referents designated by these units and different category features put into bases of such classifications by scholars. Sociolinguistic status of nicknames allows to classify them depending on socio-communicative situation of their usage (situational and extra situational, multiple and single) and composition of language units used in them (anthroponymical, mixed, and non-proper; homeric (verbose), and hypocoristic (brief, laconic) etc. One of the most widespread classifications of English nicknames suggested by British scholar J. Holland is based on semantic and thematic features of these language units. The most numerous types of nicknames, differentiated by the scholar, are those which point to a proper name of a person; his/her profession, passion, hobby; features of character, appearance; nationality, ethnic or racial origin; social or property status.

Key words: English language, anthroponym, category feature, classification, nickname, type.

Постановка завдання. Прізвиськофілія розглядається науковцями як культурна та мовна універсалія [5, с. 32; 11, с. 256], оскільки явище надання додаткових, неофіційних назв осіб властиве різним комунікативним сферам і різним лінгвокультурам. Хоча прізвиська різних мов, особливості їх функціонування та моделі творення є предметом численних лінгвістичних розвідок [5; 7; 10; 11], ще й дотепер немає наукових праць, у яких би розглядалися типи прізвиськ, системно не аналізуються та не порівнюються також класифікації англомовних прізвиськ. Проте саме такий аналіз дозволить поглибити та систематизувати уявлення про цю численну групу англомовних антропонімічних одиниць, сприяючи розумінню їх статусу серед інших. Метою статті є дослідження типології та класифікацій англомовних прізвиськ, а її завданнями є з'ясування поняття «прізвисько», «антропонім», з'ясування критерію віднесення цих одиниць до антропонімічної лексики, висвітлення класифікацій англомовних прізвиськ у сучасній лінгвістиці, встановлення категоріальних ознак, на яких базуються означені класифікації, аналіз типів прізвиськ сучасної англійської мови.

Виклад основного матеріалу. У лінгвістичній літературі «прізвисько» трактується як антропонімічний термін. Під антропонімом розуміють власне ім'я (чи набір імен), офіційно надане окремій людині як розпізнавальний знак [4, с. 7]. Можливість включення прізвиська до антропонімічної лексики пояснюється тим, що воно належить одночасно і до власних імен, які ідентифікують людину, і до слів повсякденного вжитку [11, с. 256]. Слово «прізвисько» було вперше зареєстровано в англійській мові у XV ст.: *an eke name* (від давньоангл. *eke* – *також*). Воно використовувалося для позначення додаткового імені, яке виражало захоплення чи кепкування [8, с. 12].

Мовознавці вважають прізвисько складною лексичною одиницею. М.М. Ушаков зазначає: межі поняття «прізвисько» до такої міри розмиті, що це призводить до його різного трактування лінгвістами [5, с. 14]. Так, наприклад, російський ономазіолог В.К. Чічагов пропонує таке визначення прізвиська: «Це слова, що надають людям у різні періоди життя за тією чи іншою рисою цих людей, під якою вони зазвичай відомі в певному, часто доволі замкнутому колі суспільства» [6, с. 5]. Н.В. Подольська розглядає прізвисько як вид антропоніма – додаткового імені, наданого людині оточенням у зв'язку з її характерною рисою, обставинами або через якусь аналогію [3, с. 98]. Російський лінгвіст Д.І. Єрмолович характеризує прізвисько як неофіційне експресивно-образне чи емоційно-оцінне ім'я, що «використовується на додаток до антропоніма або замість нього» [2, с. 19]. Англійські лінгвісти трактують поняття «прізвисько» також неоднозначно. Так, наприклад, І. Партідж визначає цей термін як додаток до або замісник імен, включаючи в поняття прізвисько-найменування (*nicknameing*) зневажливе чи фамільярне використання дериватів власних імен [12, с. 32]. Р. Кеннеді та Т. Замунер визначають прізвисько як вираз-посилання, яке ідентифікує індивіда і відрізняється від формально наданих імен референта [10, с. 123].

Чимало науковців вважають прізвиська соціальним явищем, призначеним виконувати низку соціальних функцій [5, с. 15; 6, с. 18; 7, с. 8; 11, с. 258]. Подібні функції, за твердженням Р. Алфорда, залежать від суспільства чи спільноти, в якому використовується те чи інше прізвисько, в деяких випадках прізвиська є засобами вираження зневаги, в інших – соціальної ієрархії, спорідненості, солідарності [7, с. 9].

У зв'язку з цим Дж. Холланд запропонував розподіляти прізвиська за такими характеристиками: 1) ті, що є символами солідарності та належності до певної групи; 2) ті, які є формою соціального контролю; 3) ті, що виокремлюють певні соціальні групи чи індивідів; 4) ті, які впливають на сприйняття інших [11, с. 258].

Д.І. Єрмолович розмежує типи прізвиськ за такими ознаками: залежністю прізвиська від ситуації; складом прізвиська (антропонімічні, змішаного типу та невласні). На думку вченого, ситуативні прізвиська виникають передусім тоді, коли ім'я референта невідоме чи не має значення, але людину потрібно виокремити з-поміж інших [2, с. 21]. Якщо прізвисько закріплюється за людиною в різних ситуаціях, його можна позначити як позаситуативне. Таким прізвиськом можна вважати *the Dancing Chancellor* (*Танцюючий канцлер*). Ним називали англійського канцлера XVI ст. К. Хаттона, відомого своїм мистецтвом танцювати.

Залежно від мовних одиниць, що використовуються у прізвиськах, вони поділяються на антропонімічні, змішаного типу та невласні. Антропонімічні прізвиська основані на формальному перетворенні антропоніма чи прізвища [2, с. 21]: *Goldy* (від *Goldsmith*), *Rick* (від *Rickenbacker*), *Rocky* (від *Rockefeller*).

Прізвиська змішаного типу, які складаються з двох лексичних елементів (антропонімічного та загального), Д.І. Єрмолович поділяє на підгрупи залежно від того, як розподіляється смислове навантаження між його елементами. До ексцентричних він відносить такі прізвиська, у котрих антропонімічний і загальний компоненти мають більш-менш однакове змістове навантаження [2, с. 22], наприклад: *the Divine Sarah* – *видатна французька актриса Сара Бернар*, *Guitar Baker* – *М. Бейкер, американський гітарист*.

В ендосентричній підгрупі провідна роль належить антропоніму, а другий елемент лише умовно характеризує референта, бо використовується для створення співзвуччя, наприклад: *Dennis the Menace*, *Eustace the Useless*. Екзоцентричні прізвиська, на думку вченого, характеризуються тим, що саме загальне слово, яке виражає якусь істотну характеристику за зовнішньою ознакою або діяльністю, є головним: *Ginger Tom* – *рудий*, *Holy Joe* – *святенник або ханжа*, *Tiny Tim* – *коротун*. Невласні прізвиська містять тільки загальні елементи та можуть бути однослівними (*Spike*, *Bull*, *the Duke*) чи неоднослівними (*Ugly Mug*, *Desert Demon*, *the Lady of the Lamp*).

Мовознавець також поділяє прізвиська на множинні й одиничні [2, с. 23]. Він вважає, що

одиничні прізвиська є добре відомими носіям мови та використовуються ними у різних комунікативних сферах. До таких прізвиськ можна віднести: *the Bard of Avon* – В. Шекспір, *the Sage of Chelsea* – Т. Карлейль (шотландський історик і філософ XIX ст.), *the Peasant Bard* – поет Р. Бернс, *the Angelic Doctor* – Фома Аквінський (італійський філософ епохи Середньовіччя), *the Father of History* – Геродот (давньогрецький історик).

Множинними Д.І. Єрмолович називає стандартні прізвиська, які регулярно вживаються стосовно людей із певними якостями. Такі прізвиська науковець розмежує за ознаками:

1) такі, що вказують на зовнішній вигляд загалом (наприклад, *Buttercup*, *Cookie*, *Bunny*, *Goofy*, *Ugly Mug*, *Fish Face*, *Stinky*, *Fleabait*);

2) такі, які вказують на особливості будови тіла (наприклад, *Skinny Minnie*, *Tower of London*, *Everest*, *Tom Thumb*, *Titch*, *Fatso*, *Fatima*, *Buster*);

3) такі, що вказують на окремі частини тіла (*Buff head*, *Melon Head*, *Baldy*, *Wing nut*, *Fuzzy*);

4) такі, які вказують на етнічне чи расове походження (*Froggy*, *Mack*, *Fritz*, *Bluenose*, *Limey*);

5) такі, що вказують на професію чи соціальний стан (*the Boss*, *Chips*, *Mrs. Mopp*, *Billy*);

6) такі, які виражають суб'єктивну оцінку загального характеру (*Pops*, *Precious*, *Peanuts*, *Goo Goo*, *Creep*, *Boo*);

7) такі, що містять оцінку розумових здібностей (*Smart Alec*, *Thick Mick*, *Nutcase*, *Scull*, *Silly Billy*, *Tom Fool*) [2, с. 24].

Поділяючи прізвиська на групи, Д.І. Єрмолович також вказує: подібний розподіл є умовним, адже багато прізвиськ поєднують у собі характеристики різних категорій [2, с. 25].

Аналізуючи англомовні прізвиська відомих хокеїстів і баскетболістів, американські мовознавці Р. Кеннеді та Т. Замінер розмежували їх на два основні типи: *гомеричні* (*homeric*) – *багатослівні* та *гіпокористичні* (*hypocoristic*) – *однослівні* (*зменшувальні*) [10, с. 131]. Дослідники пояснюють назву *Homeric* тим, що багатослівні прізвиськні найменування мають властивості гомерівських епітетів, зокрема: *swift-footed Achilles*, *flashing eyed Athena* тощо. Своєрідними героями баскетболу, на думку Р. Кеннеді та Т. Замуер, постають Roger Bresnahan – *The Duke of Tralee*, Lou Gehrig – *The Iron Horse*, Ed Heusser – *The Wild Elk of the Wasatch*, Reggie Jackson – *Mr. October*, Walter Johnson – *The Big Train* [10, с. 32].

До *гіпокористичних* (зменшувальних) прізвиськ науковці відносять односкладні чи двоскладні слова, призначення яких – вказати на належність спортсмена до команди чи ліги [10, с. 32].

Гіпокористичні прізвиська коротші за гомеричні. Вони утворюються переважно скороченням, наприклад: David Cone – *Coney*, Mark McGwire – *Big Mac*, David Ortiz – *Papi*, Alex Rodriguex – *A-Rod*, David Wells – *Boomer*, William Wilson – *Mookie*.

Англомовні прізвиська класифікують і за семантико-тематичною ознакою. Одна з найбільших класифікацій англомовних прізвиськ, що базується на семантико-тематичних ознаках цих одиниць, запропонована британським дослідником Дж. Холландом [11]. У межах цієї класифікації науковцем було виокремлено найбільш численні типи прізвиськ англійської мови:

- 1) ті, які вказують на власне ім'я особи;
- 2) ті, що визначають належність до певної професії, захоплення, хобі;
- 3) ті, які описують персональні риси характеру, зовнішність;
- 4) ті, що вказують на національність, етнічне чи расове походження;
- 5) прізвиська, які вказують на соціальний і майновий стан [11, с. 261].

Прізвиська, що вказують на власну назву особи, широко вживаються у повсякденній і політичній лексиці. Найпоширеніші з них є номінації, утворені шляхом скорочення, наприклад: Luciana – *Lu*, Gordon Brown – *Gordo*, Donald Bradman – *Don*, Joseph Page – *Joe*, Slobodan Milosevic – *Slobo*. Поширеними є в англійській мові також прізвиська, котрі вказують на належність до певної професії, на вид захоплення, хобі, наприклад: *Turnip Townhend* (Charles Townhend), *the Word's Greatest Entertainer* (Al Jolson), *the Rupert of Debate* (Edward Stanley), *the Railway King* (George Hudson), *the Liberator* (Daniel O'Connell) та ін.

Найбільшою семантико-тематичною групою прізвиськ англійської мови, за спостереженнями науковців, є ті, що описують персональні риси характеру та зовнішності людини, зокрема: *the Tower*, *Stump*, *Shorty*, *Apple Cheeks*, *Chubs*, *Smiley*, *Sugar*, *Bear*, *Baloo*, *Iceberg*, *Frost*, *Eagle*, *Hard rock*, *Night Owl* та ін.

Етнічні прізвиська та прізвиська, які вказують на національне чи расове походження, виражають суб'єктивне ставлення, глузування чи захоплення, зневаги чи прихильності, засудження референтів, котрих позначають. Їх творення може здійснюватися на основі повних імен (прізвищ) представників чужих націй, наприклад: *John* – *англієць*, *Hans*, *Otto* – *німець*, *Olaf* – *швед*, *Guido* – *італієць*. Такі власні імена мають репрезентативний, узагальнюючий характер і здебільшого не оцінюються негативно. Але частіше як прізвиська викорис-

товуються скорочені імена з емоційно-оцінними суфіксами, наприклад: *Ikey* (Isaac), *Ikey-mo* (Isaac + Moses) – єврей, *Fritz*, *Freddy* (Friedrich) – німець, *Dago* (Diego) – італієць, *Paddy*, *Pat* (Patrick), *Mick*, *Mickey* – ірландець. Як прізвиська можуть вживатися також скорочення офіційних етнонімів (*Argie* – *аргентинець*, *Chinee* – *китаєць*, *Aussie* – *австралієць*, *Paki* – *пакистанець*).

В англійській мові чимало прізвиськ позначають соціальний статус людини. Зазначимо, що термін «статус» походить від латинського дієслова *statuer*, яке має значення *розташувати*, *встановити*. Лексична одиниця *statutum* має, у свою чергу, значення *встановлені правила поведінки*, *статут*. Так, наприклад, у сучасній англійській мові для глузливого позначення представника привілейованого класу британського суспільства використовуються прізвиська, значення яких формується шляхом метонімічного (метафоричного) перекладення загальноживаних лексем, зокрема: *toff* – *вичурно вдягнений представник вищого класу*; *yah*, *hoorayhenry* – *егоцентричний*. Також багато інших прізвиськ слугують засобами зневажливого чи презирливого позначення представників вищого класу країни, наприклад: *laced waistcoats*, *leather aprons*, *top drawers of English society*, *dandies*, *the cream of society*, *the biggies*, *fat cats* та ін.

Висновки. Отже, прізвиська належать до антропонімічної лексики. Виконуючи номінативну функцію, вони надають ще одну додаткову назву референтам, яких позначають. Вони слугують засобами вираження суб'єктивного ставлення, глузування чи захоплення, зневаги чи прихильності, засудження тощо. Нині у лінгвістиці немає єдиної класифікації англомовних прізвиськ. Прізвиська розмежовують за різними категоріальними ознаками: сферою використання, складом їх мовних одиниць, семантико-тематичним принципом тощо. Подібне розмаїття класифікацій зумовлено не тільки широким колом референтів, що позначають ці одиниці, але й вибором ключової категоріальної ознаки чи ознак, покладених в основу класифікування прізвиськ. Найбільш поширеними семантико-тематичними групами прізвиськ за їх кількістю в англійській мові вважаються прізвиська на позначення: власного ім'я особи; належності до певної професії, захоплення, хобі; рис характеру, зовнішності; національності, етнічного чи расового походження; соціального та майнового стану.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі структурно-семантичних особливостей і способів творення англомовних прізвиськ різних тематичних груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ермолович Д.И. Англо-русский словарь персоналий. Москва : Русский язык, 2000. 334 с.
2. Ермолович Д.И. Имена собственные на стыке языков и культур. Москва : «Р. Валент», 2001. 200 с.
3. Подольская Н.В. Словарь русской ономастической лексики. Москва : Наука, 1978. 200 с.
4. Селигман М.Д. Антропонимы и антропонимическая лексика. Москва : София, 2006. 356 с.
5. Ушаков Н.Н. Прозвища и личные неофициальные имена (к вопросу о границах прозвищ). Москва : Наука, 1977. 174 с.
6. Чичагов В.К. История русских имен, отчеств и фамилий. Москва : Учпедгиз, 1959. 128 с.
7. Alford R. Naming And Identity: A Cross-Cultural Study of Personal Naming Practices. Cambridge : Cambridge University Press, 2016. 190 p.
8. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 282 p.
9. Delahunty A. Oxford Dictionary of Nicknames. Oxford : Oxford University Press, 2008. 434 p.
10. Kennedy R., Zamyner T. Nicknames and the Lexicon of Sports. *Studies in language*. 2018. Vol. 13. № 1. P. 129–142.
11. Holland J. The Many Faces of Nicknames. *Names*. 2015. Vol. 38. № 4. P. 255–269.
12. Patridge E. Usage and Abusage: a Guide to Good English. London : Middlesex University Press, 1976. 202 p.